

8 september 2021

Uitgave van de Leido Academy, het thema-netwerk voor LevenLang Leren

DENKEN IN TRAJECTEN VOOR HET TOEKOMSTIGE HOGER ONDERWIJS
VOORSTEL VOOR DISCUSSIES IN EEN REEKS WEBINARS HIEROVER
 (nieuwsbrief met gegevens over aanmelding e.d. volgt over enige weken...)

We gaan een nieuwe regeerperiode tegemoet. Tenminste, het zou eigenlijk al zo moeten zijn, ook omdat er onderhand wel wat zaken op het bureau en in andere opslagplekken terecht zijn gekomen voor de nieuwe ministers die zich met het onderwijs mogen gaan bemoeien. En daarbij zitten echt urgente zaken, en dus lijkt enige snelheid geboden te zijn.

1 Advies Onderwijsraad in 2022 over het hoger onderwijs

Misschien niet echt urgent voor dit moment, maar er ligt ook nog wel een verzoek van OCW bij de Onderwijsraad om met een voorstel te komen met betrekking tot de inrichting van het hoger onderwijs¹. Daarbij draait het om: *'...de functie en positie van het hoger onderwijs. Welke doelstellingen zijn er voor het hoger onderwijs? Wat is nodig om te kunnen omgaan met de verwachtingen van buitenaf én het hoog houden van kwaliteit? Wat is de rol daarin van instellingen en van de overheid? Het advies verschijnt naar verwachting medio 2022.'*

We zien met belangstelling uit naar het advies – vooral ook denkend aan de Ad - en de mogelijkheden om daarover vervolgens in de juiste context met elkaar van gedachten te kunnen wisselen. Dat is mede van belang aangezien in de communicatie rond het advies ook wordt gesproken over de doorstroom naar het hbo en wo, naast de wijze waarop binnen het stelsel alles op elkaar wordt afgestemd.

2 Toch ook al wat van onze kant aankarten... en bespreken (webinars en eventueel...)

In de tussentijd willen we gaan proberen met dit toch wel in het achterhoofd een aantal zaken bij de kop te pakken, daarover rapportjes het licht te laten zien en in aanvulling daarop in webinars te bespreken met degenen die menen daaraan een zekere meerwaarde voor zichzelf te kunnen gaan ontlenuen. Mogelijk dat in 2022 weer de ruimte gaat ontstaan voor 'onbezorgd te bezoeken' bijeenkomsten, zoals de Dag van de Beroepskolom en workshops voor de werkgroepen die een aantal jaren geleden van start zijn gegaan. In dat geval kunnen fysieke seminars worden gehouden over initiatieven die in de concrete zin een duw(tje) in de rug verdienen, zoals het Hoger Bedrijfsdiploma (HBd) gelet op het groeiende belang van het NLQF en de drang van bekostigde hogescholen in de richting van het gaan aanbieden van delen van opleidingen en daarmee samenhangende kwalificaties.

3 Kijken naar trajecten binnen het hoger onderwijs (ook samenhangend met de instroom)

In deze nieuwsbrief pakken we die door ons gespannen draden op, als een uitdagende start van een nieuw studiejaar waarin er veel te overdenken valt als het gaat om de vormgeving van opleidingen – en het inzetten en gebruiken van nieuwe instrumenten.

Uiteraard komen we daarop terug maar de kapstok die we nu duidelijk zichtbaar willen neerzetten op de werkvloer is die van het gaan bezien welke 'trajecten' binnen het hoger onderwijs onder de loep te nemen zijn als cruciaal zijnde voor het 'geraamte' ervan met een duidelijke positie.

¹ <https://www.onderwijsraad.nl/adviezen/adviezen-in-voorbereiding/adviezen-in-voorbereiding/overgangen-naar-en-binnen-het-hoger-onderwijs>

Dat houdt in dat we willen gaan proberen – misschien ook best wel te zien als een actie in het verlengde van wat in de opdracht aan de Onderwijsraad staat vermeld – om te onderzoeken hoe deze delen van het Nederlandse onderwijsstelsel op een andere leest kunnen worden geschoeid. Misschien kan daarmee een aanzet worden gegeven voor een concrete vernieuwing, mede gelet op de veranderde eisen die aan het hoger onderwijs worden en nog meer zullen worden gesteld.

Natuurlijk zijn daarbij allerlei invalshoeken te gebruiken. Dat is ook de uitdaging waarvoor de Onderwijsraad staat, om de juiste afwegingen te kunnen maken. Uiteraard draait het nog steeds om opleidingen, maar dan met allerlei vormgevingen en varianten zoals we die nu kennen. Ook de kwaliteitsborging en de relevantie voor de arbeidsmarkt (onderwijs leidt altijd direct of na enige tijd tot een baan of een werkomgeving...) moeten in de gaten worden gehouden. Het niveau mag niet ter discussie staan, in combinatie met de werkzaamheden die in een functie worden verricht. We wachten derhalve het rapport af, om te bezien waar mogelijke conclusies en aanbevelingen parallel (gaan) lopen met wat met het aldus specifiek kijken naar samenhangende trajecten naar boven komt drijven.

Dat betekent in concreto voor onze insteek, binnen alle mogelijkheden om het hoger onderwijsstelsel door te lichten:

- We schetsen in deze nieuwsbrief een aantal onderscheidende trajecten, met steeds een korte beschrijving om duidelijk te maken wat een traject kenmerkt...
- Er wordt een globale opzet gegeven voor een reeks webinars die aan deze trajecten zijn te koppelen in de periode december 2021 tot en met juni 2022, samen met steeds een korte notitie over het onderwerp van een webinar voorafgaande daaraan en een samenvattende notitie erna...
- Er wordt kort aangegeven hoe na afloop van die gehele reeks een rapport wordt opgesteld en daarnaast geven we al informatie over het hebben van een (fysiek te houden) tweedaagse in oktober 2022, waarin alle opbrengsten van de reeks aan de orde gaan komen.

4 Trajecten binnen het hoger onderwijs (ook in samenhang met de instroom)

Hier een lijst met trajecten binnen het stelsel. Daarbij is gekeken naar de samenhang tussen de 'schakels', de mogelijkheden om te zoeken naar het koppelen daarvan, de kansen die er zijn om als instellingen en aanbieders met elkaar samen te werken en de opties die er zijn om een beroep te doen op allerlei partijen die met de vormgeving van het onderwijs te maken hebben. Tevens kennen ze een herkenbare overlap d.w.z. dat nadat de trajecten met inzet van webinars zijn doorgelicht en bezien op de relevantie, in oktober volgend jaar alles aan elkaar kan worden 'geknoot' en het stelsel zodoende samen met de uitkomsten van andere voorstellen kan worden afgedekt.

Uiteraard is het daarmee zo dat het een lijst is die anders kan worden opgesteld, ook met meer of minder trajecten. Maar we hebben er vertrouwen in dat tijdens de webinars en vooral aan het eind met de afrondende tweedaagse daarin meer inzicht wordt verkregen – en dat eind volgend jaar een relevant rapport kan worden opgeleverd met concrete en werkbare aanbevelingen aan de overheid en alle andere partijen die hun belangen in de melk willen en kunnen brokkelen. Daarbij zullen ook zaken als het gebruik van varianten, hybride werkvormen, levenlang ontwikkelen en nieuwe invalshoeken zoals het inzetten van 'units' d.w.z. de micro-credentials een plek gaan krijgen als dat de relevantie van een traject verhoogt.

Maar uw commentaar is te allen tijde welkom, ook als u geen mogelijkheden heeft om aan de webinars mee te doen. Enige tijd voor elk webinar verschijnt een korte notitie, als basis voor de discussie en de wederzijdse informatievoorziening (want onderstaande beschrijvingen zijn nog wat kort door de bocht... te zien als een eerste aanzet). Deze notitie wordt daarna aangevuld en gepubliceerd. Kritisch opbouwende kanttekeningen op deze stukken zijn straks altijd welkom.

Traject 1 MBO4 → Ad

Het betreft het koppelen van mbo-opleidingen op niveau 4 aan een voortzetting in het hbo met het doel om een Ad-diploma te verwerven. Daarbij spelen allerlei zaken een rol zoals de inhoudelijke aansluiting binnen eenheden die doorlopen in het hbo, het gebruik van de keuzedelen, de koppeling van de praktijkgerichte eenheden (bpv en stage), het inzetten van duale werkvormen en de door-

lopende studiebegeleiding. De regionale afstemming als het gaat om de doelmatigheid en het beschrijven van de functies (en werkzaamheden) op de niveaus 4 en 5 (en 6 waar relevant) met de betrokken organisaties is daarbij van groot belang.

Traject 2 Ad → Bachelor

Er zijn twee routes die naar een Bachelorgraad leiden, met een ongedeelde vierjarig nominaal programma en via de Ad, eerst twee jaren nominaal en dan een vervolgtraject. De lengte daarvan is afhankelijk van de gekozen Bacheloropleiding. Het traject zal worden bekeken op de haalbaarheid van een totale lengte van vier jaren bij een directe doorstroom van de Ad naar de Bachelor. Hierbij zal tevens de arbeidsmarkt een rol spelen, voor de functies op de niveaus 5 en 6. Ook het combineren van verschillende onderwijsvarianten kan een rol spelen. Onder de huidige condities wordt verwacht dat een inhoudelijke route Ad-Bachelor vier jaren vergt maar een traject dat langer duurt, vraagt om aanpassingen in de regelingen. Deze zullen dan onder de loep worden genomen, samen met concrete en bruikbare voorstellen.

Traject 3 Havo → Ad → Bachelor

Er zijn genoeg havisten die baat hebben bij het volgen van een route die via de Ad leidt tot de Bachelor, gelet op de uitval en de switch in het eerste leerjaar van de bacheloropleiding. Met een route via de Ad kan na het behalen ervan ook een switch plaatsvinden, zonder tijdsverlies. Ook kan daarbij na de Ad eerst worden gewerkt, om daarna met een bachelorprogramma te starten. Hierbij zal worden bezien wat de beste condities zijn waaronder havisten aan een Ad-programma kunnen beginnen en wat de opties zijn om binnen een Ad-opleidingen met meerdere routes en inrichtingen op basis van de doelgroepen te kunnen werken.

Traject 4 Ad → certificaten (6 en 7) + werken → Bachelor/Master

Het behalen van het Ad-diploma is tevens een basis voor een traject dat leidt tot het combineren van een baan met het verwerven van certificaten die passen bij de functie en de werkzaamheden die daarbij behoren. Deze zijn (denkend aan het NLQF) te positioneren op de niveaus 6 en 7. Vervolgens kan met inbreng van deze certificaten een duaal of deeltijds traject worden ingegaan dat is te zien als een leerlijn die is gericht op het behalen van de bachelor- en tevens in aansluiting daarop de mastergraad. Hierbij speelt de samenwerking tussen bekostigde en private aanbieders een belangrijke rol, om te komen tot een effectieve leerroute.

Traject 5 Bachelor → Certificaten (7 en 8) → Diploma op 8

Degenen die een bacheloropleiding hebben afgerond, kunnen vervolgens de werkzaamheden combineren met het behalen van certificaten op de niveaus 7 en 8 (van het NLQF). Het aanbod op deze niveaus zal verder worden ontwikkeld, specifiek door hogescholen in de private context. Vervolgens zal er op niveau 8 een hbo-diploma gaan ontstaan, via het NLQF. In het overleg rond dit traject zal nader worden bezien wat de status daarvan is en welke mogelijkheden er tevens zijn om tot een internationale positionering te komen.

Traject 6 Havo → vwo-jaar + brede propedeuse hbo-wo

Ons onderwijsstelsel kent een dubbel binaire aanpak, met het havo en vwo, met een jaar verschil in lengte. Tevens is er het hbo en wo, waarbij de focus op verschillende graden ligt. Er zijn havisten die zo snel mogelijk willen instromen in een universitaire bacheloropleiding. Op basis van de huidige mogelijkheden: via de hbo-bachelorpropedeuse en via het vwo-diploma, zal dit worden bekeken en een voorstel worden gedaan dat deze mogelijkheden combineert, om te komen tot een 'stroomlijning' van de leerlijn vanuit het havo naar de wo-bacheloropleiding.

5 Webinars en bijeenkomsten – rapportjes vooraf en erna

In de komende periode gaat een kleine werkgroep zich verder buigen over deze lijst met trajecten, om vervolgens vast te stellen in welke volgorde ze het best aan de orde kunnen worden besproken in een reeks webinars. We zullen in ieder geval online starten, maar mocht er een mogelijkheid gaan ontstaan om ze in een hybride vorm te houden, dan bezien we die optie.

Elk van de webinars is gewijd aan het behandelen van een traject, te bezien op de haalbaarheid ervan, de vormgeving, de optimalisatie van de aansluitingen en overgangen, de regelingen die daarbij passen en andere zaken die een rol spelen. Ter voorbereiding wordt zo'n drie weken ervoor een notitie verspreid met verdere input voor de discussies. Een webinar duurt maximaal twee uren, met korte inleidingen, discussies en een afronding om tot bruikbare conclusies te komen. Daarvan zal ook weer een notitie worden gemaakt, om algemeen te verspreiden.

6 Samenvattend rapport en de afsluitende tweedaagse in oktober 2022

De webinars (en eventuele hybride bijeenkomsten) worden gehouden in de periode van december 2021 tot en met juni 2022. Vervolgens zal er een samenvattend rapport verschijnen, met de belangrijkste uitkomsten en aanbevelingen. Dat rapport is de basis voor een afsluitende tweedaagse, om de trajecten weer 'aan elkaar te knopen' binnen een 'geactualiseerd' stelsel voor het hoger onderwijs. Eventuele nieuwe ontwikkelingen alsmede het adviesrapport van de Onderwijsraad (als het tegen die tijd beschikbaar is) zullen daarbij eveneens een plek krijgen.

We verwachten dat tegen die tijd een fysieke tweedaagse mogelijk is. De data die zijn voorzien in de agenda's van de werkgroep, zijn donderdag 13 en vrijdag 14 oktober 2022.

7 Nieuwsbrief over de reeks webinars en bijkomende zaken – begin oktober

Begin oktober, misschien al wat eerder, zal in een aparte nieuwsbrief verder op de reeks worden ingegaan. Daarbij gaat het dus ook over de voorbereiding die steeds nodig is alsmede de nazorg die aan de uitkomsten van een webinar zal worden besteed. Mogelijk dat we die nazorg tevens doen in een korte online sessie met een aantal van de oorspronkelijke deelnemers, maar dat gaan we nog in onze werkgroep bespreken.

Uiteraard geven we in die nieuwsbrief informatie over de aanmeldingsmogelijkheden, het verder participeren in de voorbereiding en – als het weer fysiek mogelijk is – de kosten die we dan moeten gaan doorberekenen.

8 Nog even...

Deze thematische reeks is vooral de voedingsbodem voor een aantal discussies over het stelsel rond het hoger onderwijs, maar dan 'in stukken gehakt' om te voorkomen dat alles voortdurend in samenhang wordt gezien en er nooit iets concreets kan worden voorgesteld. Ook is het zo dat er nog meer zaken spelen, die op een gegeven moment een plek in de reeks kunnen en dan ook moeten krijgen. Dat zal een kwestie van anticiperen zijn, met de betrokkenen.

Een paar voorbeelden van die ontwikkelingen zijn de verdere invoering van het NLQF met verre-gaande consequenties voor het 'level playing field' voor formele en niet-formele scholing (en dus bekostigde en private aanbieders) en de plannen van de VH om een Professional Doctorate te gaan ontwikkelen, maar waarbij de bredere context uit het oog wordt verloren. In de trajecten die nu op de rol staan, zullen we dit allemaal zo relevant mogelijk een plek geven, samen met de deelnemers.